

Gårdsnavn: Bøe store **Gnr/bnr:****Koordinat:** Ø: 626402, N: 6583318, 22 EU89-UTM Sone 32**Synbarhet:** Fullt ut synlig/gjenfinnbar i terrenget

Erling Skivdal 04. 06. 2009

Kulturminneregistrering

KMtype: Boplass, Annet kulturminne,
Tilstand: Spor/rester finnes
Verneverdi: Ikke evaluert verneverdi
Vern: Ikke fredet lokalt kulturminne,

Beskrivelse:

Beskrivelse: Markerte hustufter etter bolig og låvebygning i nedkjørselen til Bøe, 3028/7, benevnt som ”Haugen”. Våningshuset har en grunnmur på ca. 8 x 6 meter. Låven ligger omkring tolv meter nord-nordvest for våningshuset, og måler ca. 12 x 5,5 meter. Mens hele ringmuren kan ses på bolighuset, er det enkeltstående, store stener som røs som står igjen etter lagården.

Informasjon om bosetting og tidsperiode foreligger ikke, men de muntlige tradisjoner på gården navngir jordet nedenfor hustuftene som ”Andershevda”.

Lok. nr. 1053301 Haugen forts:

Koordinatene er målt i tuften etter bolighuset.

Befaring

Arkeolog Morten Hanisch ved Fylkeskonservatorens kontor var på befaring på hustuftene på Haugen 28. mai i 2003. Han slo fast at ut fra formen må steinene nærmest gårdsveien ha vært en hustuft – mest sannsynlig til et bolighus.

Det er vanskelig å anslå alder på hustuften. Ut fra kunnskap på gården vet vi med rimelig stor grad av sikkerhet at hustuftene må være eldre enn fra 1850 – jfr. bolighuset på gnr. 3028, bnr. 7 som sto nytt samme året – og som erstattet et bolighus man vet sto i samme tunet, og gamlestua på gårdsnr. 3028, bruksnr. 2 som ble revet og delt på 1840-tallet. Uten å binde seg til en angitt alder, mente Hanisch at tuften etter det antatte bolighuset på Haugen godt kan være rundt 300 år gammel, altså fra tidlig 1700-talls, og i så fall fra før den første delingen av Bøe store.

Morten Hanisch vurderte også røsene til den antatte lagården, og sier at steinene neppe er lagt der tilfeldig, men har formodentlig vært deler av fundamentet for låve med fjøs og eventuell stall. Det ble også påvist plass for en gårdsbrønn. Nå er den grodd igjen, men for noen tiår siden var det beviselig et vannoppkomme som også ble benyttet som drikkekilde for beitende hester på området. Trolig har låvebygningen og bolighuset vært deler av det samme tunet, reist og bebodd i samme periode.

Hanisch mente størrelsen på tuften etter boligen kan tyde mer på at det var et gårdsbruk. Hustuftene kan derfor ha vært gårdsbygningene for det felles Bøe store som var før den første delingen ble foretatt ca. 1723.

Gammel byggeskikk tilsier at grua var midt i rommet. Jord ut mot øvre del av hustuften tør derfor være masse som er lagt der i ettertid.

Olav Spydevold skriver i "Varteig – en liten bygds historie" (1956) at Bøe store (gnr. 3028) og Bøe lille (gnr. 3029) i eldre tid var den største gården Ovaskogs. Bøe store omfattet hele gnr. 3028, men også gnr. 3024 (Snoppestad og 3025 (Fosselia). I så måte strakte gården seg fra Bøkrysset til Rakkestad-delet. Bøe store var fortsatt én driftsenhet på 1660-tallet, men var i 1723 delt i to og i 1801 i fire. Senere på 1800-tallet ble det ytterligere oppdeling k, slik at det til slutt var elleve småbruk og gårder på det som i sin tid var Bøe store.

Tilhørende enkeltminner (0):

Litteratur

Varteig Historielag